

Leergang

Klimaatpsychologie

Deel 1: Van begrip naar actie

i.s.m. Klimaat Psychologie Alliantie Nederland

OMGAAN MET KLIMAATVERANDERING

De gevolgen van klimaatverandering zijn immens – niet alleen economisch, sociaal of vanuit de optiek van de natuur. Juist ook op de menselijke psyche heeft klimaatverandering een enorm effect. Al sinds 2002 staat klimaatverandering op de agenda bij de American Psychological Association. De Engelse Climate Psychology Alliance bestaat ruim 10 jaar en was de eerste organisatie van psychologen op dit gebied. Eind 2019 ondertekenden psychologenverenigingen uit vijf continenten een verklaring waarmee zij zich committeren aan het leveren van een bijdrage om klimaatverandering en de psychologische effecten ervan tegen te gaan. Daarnaast is het onderwerp steeds vaker terug te vinden bij evenementen en in het werk van allerlei kunstenaars en schrijvers (denk bijvoorbeeld aan Jonathan Safran Foers *We are the Weather: Saving the Planet Begins at Breakfast* of de klimaatacties tijdens Pinkpop), wat een belangrijke illustratie is van de manieren waarop wij psychologisch en cultureel uiting geven aan de effecten die klimaatverandering op ons heeft. Wie om zich heen kijkt, ziet uiteenlopende reacties, variërend van gealarmeerdheid tot woede, van ontkenning tot onverschilligheid en van passiviteit tot actie.

Het vakgebied van de klimaatpsychologie – dat nog geen formeel onderdeel is van de psychologische wetenschap en praktijk – schijnt licht op de vele manieren waarop we individueel én collectief omgaan en kunnen omgaan met de klimaatcrisis. Deze ontluikende en veelbelovende discipline omvat onder meer studie naar gedragsverandering, therapieën om met ‘climate anxiety’ om te gaan, de psychologische aspecten van culturele verandering en de verhouding tussen de mens en de natuur.

Inzicht in de wijze waarop we ons psychologisch verhouden tot klimaatverandering is dringend nodig. De klimaatpsychologie biedt hier vernieuwende en inspirerende aanknopingspunten voor.

WAARDEVOLLE ONTMOETINGEN

ImpactAcademy en Klimaat Psychologie Alliantie Nederland nodigen je uit om dit najaar deel te nemen aan de Leergang Klimaatpsychologie – Deel 1: Van begrip naar actie.* Deze unieke leergang bestaat uit drie bijeenkomsten waarin experts samen met de deelnemers werken naar een verdieping van de psychologie van de klimaatcrisis. Dit gebeurt vanuit het idee dat de psychologie onmisbaar is om mensen, organisaties en beleid te begrijpen en te helpen met het formuleren, uiten van en omgaan met emotionele reacties en het ontwikkelen van weerbaarheid en zinvol initiatief, zowel op individueel als op collectief niveau.

De bijeenkomsten hebben elk een eigen thema en behandelen de laatste inzichten uit de klimaatpsychologie, zoals deze zich de laatste 10 jaar binnen een multidisciplinair veld heeft ontwikkeld.

Daarmee vormt deze leergang een hoognodige ontmoetingsplaats voor duurzaamheidsprofessionals.

* De Leergang Klimaatpsychologie – Deel 2: Van actie naar impact zal in het voorjaar van 2021 plaatsvinden.

Bijeenkomst 1 De urgentie van een nieuw zelf: Van individueel denken, naar collectiviteit en de rol van 'the body' in een context van natuur

Door: Rembrandt Zegers

De coronacrisis heeft laten zien dat de meesten van ons hun gedrag kunnen aanpassen in het licht van een levensbedreigend virus en solidair kunnen zijn met anderen. Het bracht ook een nieuw soort debat op gang tussen zorg eerst of economie eerst. De klimaatcrisis gaat in grote lijnen over dezelfde realiteit (de relatie met de natuur), maar heeft meer voeten in de aarde en laat vooral ook een grote traagheid en weerstand zien. Vanuit psychologische optiek gaat het om een individu (zelf) dat op zichzelf teruggeworpen is versus een individu (zelf) in verbinding met de omgeving. Deze bijeenkomst geeft een overzicht van de rol van de psyche in de klimaatcrisis, hoe we daarin uitgedaagd worden om letterlijk anders over onszelf en over het 'zelf' als concept na te denken en wat dit betekent voor ons handelen en onze relatie met de natuur. Voorbeelden van belangrijke denkers op dit gebied die de revue passeren, zijn Theodore Roszak (psychoanalyse), Arne Naess (ecopsychology), Merleau-Ponty (fenomenologie), Donna Haraway (bewustzijnstheorie) en Vicianne Despret (agency-theorie).

Rembrandt Zegers heeft een achtergrond in biologie, bedrijfskunde en psychotherapie. Hij doet sociale R&D op het raakvlak van toekomst, economie en duurzaamheid om antwoorden te vinden op de vraag hoe wij een nieuwe relatie kunnen opbouwen met de natuur. Hij is gepromoveerd op een psycho-sociaal onderzoek naar leiders en hun relatie met de natuur. In 2018 is hij gestart met de Klimaatpsychologie Alliantie in Nederland.

Bijeenkomst 2 Living in denial – Over de werking van alledaagse ontkenning

Door: Evanne Nowak

Hoe werkt ontkenning van klimaatverandering in ons hoofd, gevoelsleven en in sociale interacties? Deze bijeenkomst zoomt in op ervaringen en de werking van het negeren, onderdrukken en relativiseren van bewustwording van klimaatverandering. Je maakt kennis met literatuur over apathie en ontkenning vanuit de psychologie, sociologie en filosofie en met 'environmental melancholia' – de theorie van klimaatpsychologe Renee Lertzman waarin zij uiteenzet hoe we emotioneel verlamd zijn en vast zitten in een kluwen van angst, ambivalenties en aspiraties. Ook leer je van sociologe Kari Marie Norgaard hoe we in ons dagelijks leven onbewust collectief bijdragen aan een cultuur van ontkenning en van filosoof

Glenn Albrecht en sociologe Ashlee Cunsolo over ecological grief: over de vraag of natuur, landschappen, dieren en planten eigenlijk wel rouwbaar zijn in onze samenleving en de moeite waard zijn om verdriet voor te voelen.

Evanne Nowak studeerde af als humanistisch geestelijk verzorger op een onderzoek naar apathie in het licht van klimaatverandering. Ze werkt als gespreksleider en programmamaker op het snijvlak van kunst, filosofie en ecologie en faciliteert gesprekken rondom ecologische rouw.

Bijeenkomst 3 Klimaatpijn in de kunsten

Door: Stef Craps

De laatste jaren is er een nieuwe woordenschat ontstaan voor het benoemen van de psychologische impact van de klimaatcrisis en ecologische crisis. Onderzoekers en cultuurmakers zijn naarstig op zoek naar manieren om uitdrukking en vorm te geven aan de waaier van vaak miskende emoties die klimaatverandering en milieuverloedering oproepen. Kunst lijkt te fungeren als cultureel laboratorium voor de articulatie van en de omgang met het verdriet, de angst, de woede en de schuldgevoelens die we ervaren als gevolg van de ontregeling van het klimaat en het milieu. In deze bijeenkomst worden literaire teksten en films behandeld die klimaatpijn inzichtelijk, bespreekbaar en beheersbaar maken.

Stef Craps is hoogleraar Engelse letterkunde aan de Universiteit Gent, waar hij het Cultural Memory Studies Initiative leidt. In zijn recente onderzoek en onderwijs besteedt hij aandacht aan klimaatfictie, trauma en ecologisch verdriet.

DATA, TIJD EN LOCATIE

De bijeenkomsten vinden plaats op 27 november, 4 december en 11 december in het centrum van Utrecht.

De bijeenkomsten starten om 14.00 uur en duren tot 17.00 uur (inloop vanaf 13.30 uur).

DOELGROEP

De leergang is toegankelijk voor iedereen die in het snijvlak van psychologie, klimaatverandering en gedragsverandering is geïnteresseerd. De leergang is in het bijzonder interessant voor professionals die de psychologische effecten van klimaatverandering herkennen, ervaren en/of willen bestuderen. Iedere andere geïnteresseerde is uiteraard eveneens van harte welkom om deel te nemen.

STUDIEMATERIAAL

Deelnemers aan deze leergang ontvangen per bijeenkomst een rijke selectie aan studiematerialen om zich vrijblijvend verder te verdiepen in de materie. Dit studiemateriaal wordt digitaal beschikbaar gesteld.

DEELNAMEKOSTEN EN INSCHRIJVEN

Er kunnen maximaal 25 personen deelnemen aan deze leergang. Deelname kost € 495,- (excl. BTW), inclusief studiemateriaal en eindborrel.

Na het volgen van deze leergang ontvangen deelnemers een certificaat van deelname van de Klimaat Psychologie Alliantie Nederland.

Wil je meer informatie? Neem dan contact met Lars Moratis van ImpactAcademy via lars@impact-academy.nl.

Wil je je inschrijven voor deze leergang? Ga dan naar www.impact-academy.nl.

Let op: Bij ImpactAcademy is deelnamerecht aan leergangen overdraagbaar. Als je een of meerdere keren bent verhinderd, kun je gewoon iemand anders in jouw plaats laten deelnemen.

W W W . I M P A C T - A C A D E M Y . N L

ImpactAcademy organiseert bijzondere opleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden voor duurzaamheidsprofessionals – altijd vanuit originele, vernieuwende en actuele invalshoeken.

De ambitie van ImpactAcademy is om duurzaamheidsprofessionals nieuwe inspiratie te bieden en een impuls te geven aan het duurzame denken en doen.